

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

όσα ήθελα
να δώσω

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: 30.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Όσα ήθελα να δώσω**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Λένα Μαντά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Λένα Μαντά, 2015
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Αντώνης Λουράντος
© Εικόνων οπισθοφύλλου: Erin Beutel/Arcangel, Zhukov/Shutterstock
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 2015, 30.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1479-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1480-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

όσα ήθελα
να δώσω

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΛΕΝΑΣ ΜΑΝΤΑ

- Βαλς με δώδεκα θεούς*, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005
Θεανώ, η Λύκαινα της Πόλης, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007
Η άλλη πλευρά του νομίσματος, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008
Έρωτας σαν βροχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009
Το τελευταίο τσιγάρο, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Δεν μπορεί, θα στρώσει! (διηγήματα), Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Χωρίς χειροκρότημα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011
Όσο αντέχει η ψυχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012
Με λένε Ντάτα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013
Ήταν ένας καφές στη χόβολη, δεύτερη έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014
Τα πέντε κλειδιά, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014
Μια συγγνώμη για το τέλος, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2015

Περιεχόμενα

Λίγα λόγια από μένα... ..	9
Βαλς με δώδεκα θεούς	15
Θεανώ, η λύκαινα της Πόλης.....	29
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι.....	47
Η άλλη πλευρά του νομίσματος.....	97
Έρωτας σαν βροχή.....	119
Το τελευταίο τσιγάρο	155
Χωρίς χειροκρότημα	181
Όσο αντέχει η ψυχή	219
Με λένε Ντάτα	245
Τα πέντε κλειδιά	275
Μια συγγνώμη για το τέλος	309
Ήταν ένας καφές στη χόβολη	339

Λίγα λόγια από μένα...

Να 'μαστε πάλι. Ένα βιβλίο στο... μεσοδιάστημα! Ανάμεσα στον Μάιο του *Μια συγγνώμη για το τέλος* και στον προσεχή Μάιο του *Η εκδίκηση των αγγέλων*.

Επέλεξα να το γράψω για να καταρρίψω τα ίδια μου τα λόγια: Δε γράφω κατά παραγγελία. Να που έγινε και αυτό! Γιατί το Έσα ήθελα να δώσω εσείς το ζητήσατε ουσιαστικά! Κάθε μέρα, χρόνια τώρα, παίρνω μηνύματά σας που με ρωτάνε για τη μοίρα των ηρώων μου. «Τι κάνουν η Κλαίλια και ο Παύλος, Λένα;», ή «Τα κορίτσια από *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι* τι απέγιναν, κυρία Μαντά;». Πρόσφατα, μια αναγνώστριά μου έγραψε για να μου πει ότι σκεφτόταν συνεχώς τη Μυρσίνη και τον Θεόφιλο από το *Μια συγγνώμη για το τέλος*.

Λέω πάντα ότι είναι μυστήριες οι διαδρομές του μυαλού μου και η έμπνευση μπορεί να έρθει από παντού. Εδώ δεν ήταν θέμα έμπνευσης, αλλά παραινέσεων που συνέπεσαν χρονικά. Από τη μια εσείς και από την άλλη η φίλη και κουμπάρα από τη Θεσσαλονίκη. Μεγάλο έγκλημα αυτό το κορίτσι! Στα καλά καθούμενα, κι εκεί που πίναμε τον καφέ μας... τηλεφωνικώς, όπως κάθε μέρα, συζητώντας για την επιθυμία μου να γράψω διηγήματα ξανά, η Θάλεια μου πρότεινε να

γράφω τη συνέχεια από όλα τα βιβλία μου! Αστραψε μέσα μου ο δρόμος. Να λοιπόν τι ήθελα να δώσω!

Άρχισε ο μαραθώνιος ανάγνωσης! Έπρεπε να διαβάσω από την αρχή ΟΛΑ τα βιβλία μου, κι αυτό δεν το έχω κάνει ποτέ! Ξεκίνησα από την αρχή. Όχι από το πρώτο, αλλά από την αρχή της συνεργασίας μου με τις Εκδόσεις Ψυχογιός: *Βαλς με δώδεκα θεούς...* Δύσκολο. Ένα βιβλίο που πάντα με πονούσε, όσο κι αν το αγαπάω. Όταν ολοκλήρωσα την ανάγνωση, το διήγημα με τη συνέχεια της ζωής των ηρώων βγήκε χωρίς να το καταλάβω. Είχα αφήσει τον Κωστή μου στη Σαντορίνη και θέλατε να μάθετε τι απέγινε η σχέση του με τη Ναταλία.

Συνέχισα με τη *Θεανώ*. Εκεί ζορίστηκα περισσότερο. Ολοκληρωμένο το άφησα. Τι άλλο να προσθέσω; Κι όμως, κάτι υπήρχε ακόμα για να δώσω, και το έκανα.

Έφτασα να πρέπει να διαβάσω *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι*, αυτό που όλοι αγαπήσατε ιδιαίτερα. Όταν κάποτε μου λέγατε να γράψω τη συνέχεια –γιατί μου το είπατε κι αυτό–, είχα απαντήσει: «Μα τι άλλο να γράψω πια; Δεκαέξι γυναίκες γύρισαν στο σπίτι! Πάει και τέλειωσε!». Φαίνεται όμως πως τίποτα δεν τελειώνει.

Η άλλη πλευρά του νομίσματος είχε τη δυσκολία του διπλού τέλους. Και όλα αυτά τα χρόνια με ρωτούσατε: «Εσείς, κυρία Μαντά, ποιο τέλος επιλέγετε;». Κάποιοι αναγνώστες μού είπαν ότι θα προτιμούσαν να έχω δώσει ένα τέλος κι ας μην τους άρεσε, ας μη συμφωνούσαν. Ωραία λοιπόν. Αυτό έκανα. Έδωσα το τέλος που ήταν και η πραγματικότητα.

Στο *Έρωτας σαν βροχή* τα πράγματα όλα είχαν τελειώσει. Ο Παύλος με την Κλαίλια του ίσως περπατούσαν στα καντούνια της Κέρκυρας, προσπαθώντας να κερδίσουν τον χαμένο χρόνο... Τι να δώσω εκεί; Διάβαζα απολαμβάνοντας ένα βιβλίο που αγαπώ ιδιαίτερα, αλλά τη συνέχεια δεν

την έβρισκα. Με περίμενε η πανούργα μόλις διάβασα τη λέξη «τέλος».

Θα σταθώ για λίγο στο *Τελευταίο τσιγάρο*. Πιέστηκα να το διαβάσω ξανά. Είχε πολλές αλήθειες αυτό το βιβλίο και μαζί πολύ από τη Λένα. Η συνέχεια που θα του άξιζε έπρεπε να είναι πάλι η αλήθεια, μόνο που δεν ήθελα να την καταθέσω. Κράτησα την κεντρική ιδέα· τι απέγινε η φιλία του Μιχάλη και της Μαρκέλλας...

Το *Χωρίς χειροκρότημα* ήταν ένα παράξενο βιβλίο. Όσοι στάθηκαν στα γνωστά το απέρριψαν. Όσοι δεν έδωσαν σημασία σε όσα μαθεύτηκαν κάποτε από την τηλεόραση το αγάπησαν. Μαζί με τους τελευταίους και εγώ. Βλέπετε, εγώ ήξερα ότι όλοι οι χαρακτήρες ήταν φανταστικοί κι ένα γεγονός δεν εξομοιώνει τη φαντασία με την πραγματικότητα. Έδωσα λοιπόν τη συνέχεια που του άξιζε...

Έηρθε η σειρά της Ηρώς από το *Όσο αντέχει η ψυχή*. Εδώ γνώριζα από την αρχή, και πριν καν το διαβάσω, ότι είχα αφήσει πίσω κάποιον που δεν είπα λέξη για τη ζωή του. Ο Σταύρος, ο αδελφός της Ηρώς στην Αμερική. Υλικό άφθονο και το διήγημα γράφτηκε πολύ γρήγορα.

Μεγαλόπρεπη η *Ντάτα* μου και είχε έναν μύθο να συντηρήσει. Ρούφηξα το βιβλίο σαν να μην το είχα γράψει εγώ, και όταν το τελείωσα, σκέφτηκα πως υπήρχε ακόμα λίγος χώρος. Μια τελευταία πινελιά που θα ολοκλήρωνε το πορτρέτο της. Ακόμα μια μάχη στην οποία θα πρωτοστατούσε και θα νικούσε! Γιατί μόνο να νικάει ήξερε αυτή η γυναίκα.

Κανονικά, με τη σειρά που εκδόθηκε από τις Εκδόσεις Ψυχογιός, ακολουθούσε το πρώτο μου βιβλίο, το *Ήταν ένας καφές στη χόβολη*. Το παρεκάμψα. Μπροστά μου είχα κάτι που δεν ήμουν σίγουρη αν θα καταφέρω να δώσω: *Τα πέντε κλειδιά*. Από την αρχή φάνταζε ακατόρθωτο το εγχείρημα. Είχε μια συγκεκριμένη πορεία και μια συγκεκριμένη κατά-

ληξη. Απαγωγή, εντολές, κλειδιά, τέλος! Δώσαμε, πήραμε, το παιδί γύρισε, τι άλλο; Υπήρχε όμως κι ένα έκτο κλειδί...

Στο *Μια συγγνώμη για το τέλος* τα πράγματα ήταν πολύ πιο απλά. Πήρα τα φώτα από τη Μυρσίνη και τον Θεόφιλο. Αρκετά είχαμε μάθει γι' αυτούς. Υπήρχαν κι άλλοι που ήθελα να... τιμωρήσω! Τελικά τους λυπήθηκα.

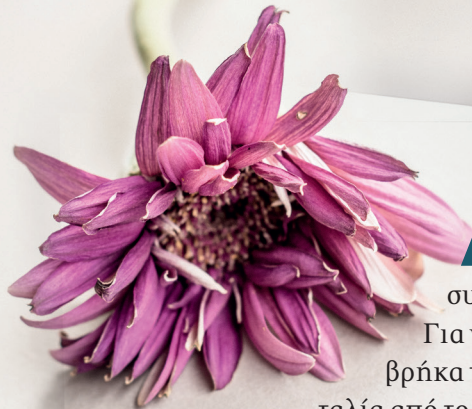
Άφησα για το τέλος το *Ήταν ένας καφές στη χόβολη* και με αυτή τη σειρά ζήτησα από την Αγγέλα Σωτηρίου –τη λέαινα του εκδοτικού που σας λέω κάθε φορά– να μπει και στο βιβλίο. Το συγκεκριμένο διήγημα κλείνει αντί να ανοίγει τον κύκλο των διηγημάτων. Ένα πολύπαθο για μένα βιβλίο, που δε μοιάζει με τα υπόλοιπα. Το ξαναδιάβαζα και ταυτόχρονα θυμόμουν πόσο νέα ήμουν όταν το έγραφα, και όλες τις συνθήκες που επικρατούσαν στη ζωή μου εκείνη την εποχή. Το άφησα εσκεμμένα στο τέλος γιατί νιώθω ότι κλείνει ένας κύκλος με αυτό και ανοίγει ένας άλλος. Σαν να μηδένισα το προσωπικό μου κοντέρ και ήρθε η επανεκκίνηση. Έπειτα πάντα δίνω σημασία στην επίγευση. Ήθελα λοιπόν να κλείσω αφήνοντας στα χείλη σας την έντονη γεύση ενός τέτοιου καφέ. Ίσως γιατί εσείς κι εγώ, μέσω των βιβλίων μου, έχουμε πει πολλούς καφέδες μαζί. Μάθατε την ψυχή μου μέσα από αυτά, κομμάτια από τη ζωή μου, και σίγουρα πτυχές του χαρακτήρα μου.

Το *Όσα ήθελα να δώσω* μου έμαθε και κάτι ακόμα: Ποτέ και τίποτα δεν τελειώνει. Ακόμα και έπειτα από αυτά τα διηγήματα οι ήρωες έχουν πολλά να πουν και να κάνουν, εγώ όμως ξεμπέρδεψα μαζί τους. Έδωσα όσα ήθελα να δώσω – και ο τίτλος καθόλου τυχαίος. Νιώθω ανάλαφρη να συνεχίσω τη συγγραφική μου πορεία.

Σας ευχαριστώ για τα μύρια όσα που μου προσφέρατε και πάνω απ' όλα γι' αυτή την αγάπη που μπορώ να μιλάω για ώρες! Τα δώρα σας πάντα με συγκινούν και τα έχω γύρω μου

εκεί όπου γράφω, εκεί όπου κοιμάμαι. Είναι σαν να σας έχω κοντά μου να μου δίνετε δύναμη να συνεχίζω. Ραντεβού τον Μάιο με το νέο βιβλίο! Νέος κύκλος αρχίζει και πού ξέρετε; Ίσως έπειτα από άλλα δέκα χρόνια χρειαστεί ακόμα ένα... Όσα ήθελα να δώσω!

Λένα Μαντά

Δώδεκα ιστορίες... Δώδεκα, όσες και τα βιβλία μου. Σε καθεμία από αυτές δίνω τη συνέχεια και το τέλος.

Για να το καταφέρω, γύρισα πίσω και βρήκα τον Κωστή, τη Μαρίνα και τη Ναταλία από το *Βαλς με δώδεκα θεούς*. Αναζήτησα τη Θεανώ, τη *θύκαινα της Πόλης*. Θυμήθηκα τα κορίτσια από *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι*, και μετά είχε σειρά ο Αντρέας και οι επιλογές του από την *Άλθη πλευρά του νομίσιματος*. Ήταν αδύνατον να παραβλέψω την Κλαίλια και τον Παύλο από το *Έρωτας σαν βροχή*. Ξαναγύρισα επίσης στον Μιχάλη από *Το τελευταίο τοιγάρο*, και έσμιξα με την Ειρήνη και τη Βένια στο *Χωρίς χειροκρότημα*. Ανακάλυψα από την αρχή την Ηρώ στο *Όσο αντέχει η ψυχή*, και είχα τη χαρά ν' αγκαλιάσω και πάλι την Ντάτα. Σειρά είχαν η Κυβέλη και ο Ορέστης από *Τα πέντε κλειδιά*, και μετά παραδόθηκα στη Μυρσίνη και στον Θεόφιλο στο *Μια συγγνώμη για το τέλος*. Κουρασμένη επέλεξα να πω *Έναν καφέ στη κόβοση*, αφού έδωσα όσα ήθελα να δώσω... Τώρα πια θα μάθετε τι απέγιναν όλοι αυτοί που αγάπησα και αγαπήσατε...

Γι' αυτό το βιβλίο φέρετε εσείς την αποκλειστική ευθύνη! Όλοι εσείς που αγαπήσατε τους ήρωες και τις ηρωίδες μου, που δεν είδατε χάρτινους χαρακτήρες, αλλά ψυχές αληθινές. Εσείς με παροτρύνετε με τον τρόπο σας να το γράψω...

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η